

ADVIES

Raad Basisonderwijs

23 november 2005

RBO/HDA/ADV/002

Advies over kosteloosheid van het basisonderwijs

Advies over kosteloosheid van het basisonderwijs

1 Situering

De realisatie van de kosteloosheid van het basisonderwijs is al lang een belangrijk aandachtspunt. In zijn beleidsnota 2004-2009 spreekt de Vlaamse minister van Onderwijs en Vorming de intentie uit om hier in de loop van deze legislatuur werk van te maken.

In opdracht van het departement Onderwijs loopt er momenteel een vervolgonderzoek naar de kostprijs van het basisonderwijs. Voorgaande onderzoeken dateren van 1989 en 1999. Daaruit bleek dat de schoolkosten in het basisonderwijs gedurende die periode met 93 procent¹ waren toegenomen. Studiekosten stijgen dus sneller dan het algemene prijspeil.

Hoewel de overgrote meerderheid van de ouders de aangerekende kosten als redelijk en rechtvaardig beoordeelt, en ook bereid is om deze kosten te betalen, wegen ze zwaar door in het budget van gezinnen met een laag inkomen.

Deze groep van arme gezinnen groeide in België sterk aan. Volgens Kind en Gezin² worden 6,5% van de Vlaamse kinderen in armoede geboren. UNICEF³ heeft het voor België over 7,7% en noteert een stijging van 3,9% tegenover het begin van de jaren negentig.

2 Uitgangspunten

Met dit advies deelt de Raad Basisonderwijs de bekommernis van de overheid inzake de realisatie van de kosteloosheid van het basisonderwijs, zoals die in het regeerakkoord is opgenomen. Hij verwacht van de overheid een blijvend engagement op dit vlak.

De Raad Basisonderwijs onderschrijft het algemene principe van kosteloos onderwijs dat in de in bijlage geschetste legitieme kaders al langer als een algemeen aanvaard streven is terug te vinden (zie bijlage 1).

De uitgangspunten hierbij zijn dat de onderwijsgebonden kosten en de bijdragen die scholen aan ouders vragen, geen belemmering mogen zijn bij de schoolkeuze en geen uitsluitend effect mogen hebben.

De Vlor formuleert in dit advies voorstellen die zowel de overheid, de scholen als de ouders responsabiliseren.

Bij de uitwerking van de voorstellen die verder in dit advies volgen, moet men er steeds goed over waken dat de scholen voldoende gesubsidieerd en gefinancierd worden. Pas dan kunnen ze de nodige activiteiten ontwikkelen om de ontwikkelingsdoelen na te streven en de eindtermen te bereiken (zie bijlage 3: definitie onderwijsgebonden kosten).

Dit impliceert ook dat steeds moet worden nagegaan wat de effecten zijn op het werkingsbudget bij het toewijzen van nieuwe, uitgebreide opdrachten (vb. cultuur – sport – veiligheid,...) aan de scholen. Deze maatschappelijke verwachtingen naar de school toe, zijn geen loutere onderwijsmaterie en zouden dus financieel ondersteund moeten worden vanuit

---

¹ Studiekosten in basisonderwijs – HIVA 1989 (Van Hooreweghe e.a.) en 1999 (Bollens J. e.a.)

² 'Het kind in Vlaanderen' - Kind en Gezin 2004

³ Child Poverty in Rich Countries 2005 - UNICEF

andere beleidsdomeinen. De financiering ervan mag de onderwijsfinanciering dus zeker niet belasten.

3 Voorstellen van de Vlor

Een keuze voor de kosteloosheid van het basisonderwijs impliceert inspanningen van alle betrokkenen, want de haalbaarheid (betaalbaarheid) van deze maatschappelijk gewenste operatie heeft ook te maken met het beheersbaar houden van de kosten.

3.1 De overheid

Voor de overheid zien we de volgende taken:

Aan de vraagzijde:

- Een lijst aanleggen van zaken die ouders hoegenaamd niets mogen kosten. Deze lijst van onderwijsgebonden kosten zal gefaseerd groeien naarmate het werkingsbudget stijgt. Hij zal nooit volledig zijn, maar de overheid moet die volledigheid wel nastreven zodat ze in haar communicatie over kosteloos basisonderwijs ondubbelzinnig begrepen wordt door ouders en scholen;
- Verder blijven werken met een bijdrageregeling, die de scholen wijst op hun verantwoordelijkheid ter zake;
- Scholen sensibiliseren om met een code te werken (illustraties hiervan: zie bijlage 5).

Aan de aanbodzijde:

- De overheid moet de werkingsmiddelen verhogen zodat de onderwijsgebonden kosten kunnen worden gedragen. Als er, zoals in de beleidsnota, gekozen wordt voor een gefaseerde invoering van kosteloos basisonderwijs die start in het zesde leerjaar en zo geleidelijk afdaalt tot in de eerste kleuterklas, dan zal dit een lange implementatietijd vergen. Het gunstige effect ervan zou voor gezinnen met een laag inkomen te lang op zich kunnen laten wachten. Deze werkwijze is ook moeilijk te vertalen naar scholen voor buitengewoon onderwijs en gewone basisscholen die kiezen voor het werken met flexibele leerlinggroeperingen.
- Eerder dan af te dalen in leeftijd, kiest de Raad Basisonderwijs voor een gefaseerd kosteloos maken van alle onderwijsgebonden kosten. Die onderwijsgebonden kosten die het zwaarst wegen op het budget van de gezinnen moeten eerst kosteloos gemaakt worden;
- Er kan een nieuw financieringssysteem uitgewerkt worden dat naast schoolkenmerken gekoppeld is aan leerlingkenmerken zodat een sociaal corrigerend beleid kan gevoerd worden;
- Verschillende lokale overheden zetten nu tijdelijke projecten op om de maatschappelijke participatie van gezinnen met een laag inkomen te bevorderen. Door het tijdelijke karakter hiervan is het moeilijk om lokaal tot duurzame samenwerkingsverbanden te komen, wat een zinvolle afstemming van onderwijs, welzijn, jeugd, sport en cultuur op elkaar bemoeilijkt. De Raad Basisonderwijs pleit voor een transparant en coherent beleid dat getuigt van een langetermijnvisie in het kader van een gelijke kansenbeleid.

3.2 De school

De school streeft vanuit haar beleid kosteloosheid na door:

- het ontwikkelen van een visie over kostenbeheersend onderwijs;
- het ontwikkelen van een bewustzijn dat de cultuur van gezinnen met een laag inkomen wezenlijk kan verschillen van de gangbare schoolcultuur om met het nodige respect deze mensen te benaderen en samen naar haalbare oplossingen te zoeken;
- het bewust inperken van de facultatieve kosten door:
  - 1 overleg op schoolniveau met ouders en leerkrachten;
  - 2 het maken van afspraken op het lokale niveau;
  - 3 een heldere communicatie met de ouders waarbij de verplichte bijdragelijst een werkbaar instrument kan zijn;
- het voeren van een zorgvuldig financieel beleid zodat de middelen goed beheerd worden. Ondermeer de invoering van een kiwi-model (samenaankoop) en een rationeel energiebeleid kunnen kostenbeheersend werken.

3.3 De ouders

Ook de ouders worden op hun verantwoordelijkheid aangesproken door:

- hun aanwezigheid in de voorziene participatieorganen (schoolraad – oudervereniging);
- het mee ontwikkelen en ondersteunen van een schoolvisie die recht doet aan ouders met een laag inkomen;
- aandacht te blijven schenken aan de problematiek van ouders met een laag inkomen en daar bij de organisatie van eigen activiteiten (schoolfeesten,...) rekening mee te houden.

De Raad Basisonderwijs besprak het ontwerpadvies op woensdag 23 november 2005 en finaliseerde het in aanwezigheid van 17 leden. 16 leden stemden voor het advies, 1 lid onthield zich.

Hugo Dams
secretaris

Gaby Tersago
voorzitter

Bijlagen:

Bijlage 1: Referentiekaders en huidige wetgeving

Bijlage 2: Plannen van de overheid

Bijlage 3: Begripsomschrijving

Bijlage 4: Overzicht van de reguliere schoolkosten en standpuntbepaling

Bijlage 5: Voorbeelden van goede praktijk

Bijlage 6: Initiatieven op lokaal beleidsniveau

Bijlage 1: Referentiekaders en huidige wetgeving

Het principe van kosteloos basisonderwijs is een recht dat zich gewaarborgd weet door internationale verdragen en de Belgische Grondwet. Bovendien werden in de Vlaamse regelgeving deze wetteksten en verdragen verder verfijnd en concreet gemaakt:

1. Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten

Artikel 13 en 14 van dit verdrag⁴ stellen:

Art. 13

1. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag erkennen het recht van een ieder op onderwijs. Zij zijn van oordeel dat het onderwijs gericht dient te zijn op de volledige ontplooiing van de menselijke persoonlijkheid en van het besef van haar waardigheid en dat het dient bij te dragen tot de eerbied voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden. Zij zijn voorts van oordeel dat het onderwijs een ieder in staat dient te stellen een nuttige rol te vervullen in een vrije samenleving en het begrip, de verdraagzaamheid en de vriendschap onder alle volken en alle rasgemeenschappen, etnische en godsdienstige groeperingen, alsmede de activiteiten van de Verenigde Naties voor de handhaving van de vrede dient te bevorderen.

2. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag erkennen dat, teneinde tot een volledige verwezenlijking van dit recht te komen:

a. Het primaire onderwijs voor allen verplicht en kosteloos beschikbaar dient te zijn;

e. De ontwikkelingen van een stelsel van scholen van alle niveaus met kracht dient te worden nagestreefd, een passend stelsel van studiebeurzen in het leven dient te worden geroepen en materiële omstandigheden van het onderwijzend personeel voortdurend dient te worden verbeterd.

3. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag verbinden zich de vrijheid te eerbiedigen van ouders of wettige voogden om voor hun kinderen of pupillen andere dan door de overheid opgerichte scholen te kiezen, die beantwoorden aan de door de Staat vast te stellen of goed te keuren minimumonderwijsnormen en hun godsdienstige en zedelijke opvoeding te verzekeren overeenkomstig hun eigen overtuiging.

4. Geen onderdeel van dit artikel mag zodanig worden uitgelegd dat het de vrijheid aantast van individuele personen of rechtspersonen inrichtingen voor onderwijs op te richten en daaraan leiding te geven, met inachtneming evenwel van de in het eerste lid van dit artikel neergelegde beginselen en van de voorwaarde dat het aan deze inrichtingen gegeven onderwijs beantwoordt aan door de Staat vastgestelde minimumnormen.

Art. 14:

Iedere Staat die partij is bij dit Verdrag en die op het tijdstip waarop hij partij werd in het moederland of in andere onder zijn rechtsmacht vallende gebieden verplicht kosteloos primair onderwijs nog niet heeft kunnen invoeren, verbindt zich binnen twee jaar een tot in bijzonderheden uitgewerkt plan voor de geleidelijke tenuitvoerlegging, binnen een redelijk in

---

² New York, 19 december 1966

dit plan vast te stellen aantal jaren, van het beginsel van verplicht kosteloos primair onderwijs voor allen op te stellen en te aanvaarden.

2. Universele Verklaring van de Rechten van de Mens

Artikel 26 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens stelt:

“Een ieder heeft recht op onderwijs; het onderwijs zal kosteloos zijn, althans wat het lager en basisonderwijs betreft. Het lager onderwijs zal verplicht zijn.

Het onderwijs zal gericht zijn op de volle ontwikkeling van de menselijke persoonlijkheid en op de versterking van de eerbied voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden.

Aan de ouders komt in de eerste plaats het recht toe om de soort van opvoeding en onderwijs te kiezen, welke aan hun kinderen zal worden gegeven.”

3. Verdrag van de Rechten van het Kind

Artikel 28 van het Verdrag van de Rechten van het Kind stelt:

“De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het kind op onderwijs, en teneinde dit recht geleidelijk en op basis van gelijke kansen te verwezenlijken, verbinden zij zich er met name toe primair onderwijs verplicht te stellen en voor iedereen gratis beschikbaar te stellen;

4. Belgische Grondwet

Artikel 24, § 3 en 4 van de Belgische Grondwet stelt:

§ 3. Ieder heeft recht op onderwijs, met eerbiediging van de fundamentele rechten en vrijheden. De toegang tot het onderwijs is kosteloos tot het einde van de leerplicht.

Alle leerlingen die leerplichtig zijn, hebben ten laste van de gemeenschap recht op een morele of religieuze opvoeding.

§ 4. Alle leerlingen of studenten, ouders, personeelsleden en onderwijsinstellingen zijn gelijk voor de wet of het decreet. De wet en het decreet houden rekening met objectieve verschillen, waaronder de eigen karakteristieken van iedere inrichtende macht, die een aangepaste behandeling verantwoorden.

5. Decreet Basisonderwijs

Artikel 27 van het Decreet Basisonderwijs bepaalt dat in een door de Gemeenschap gefinancierde of gesubsidieerde basis- kleuter- of lagere school, geen direct of indirect inschrijvingsgeld kan worden gevraagd. Evenmin kunnen bijdragen worden gevraagd voor onderwijsgebonden kosten die noodzakelijk zijn om een eindterm te realiseren of een ontwikkelingsdoel na te streven.

Vragen in verband met de toepassing van deze beginselen en klachten in verband met inbreuken op deze beginselen kunnen door iedere belanghebbende worden ingediend bij de Commissie zorgvuldig bestuur⁵.

Na overleg binnen de participatieraad of de schoolraad bepalen de schoolbesturen de lijst van bijdragen die aan de ouders kunnen worden gevraagd, evenals de afwijkingen die op deze bijdrageregeling worden toegekend.

6. Commissie laakbare praktijken

In uitvoering van het Decreet Basisonderwijs werd in 1997 een afzonderlijke commissie laakbare praktijken voor het basisonderwijs aangesteld. Deze commissie was de voorloper van de huidige commissie zorgvuldig bestuur. De commissie laakbare praktijken was bevoegd om enerzijds vragen en anderzijds klachten te behandelen inzake kosteloze toegang, laakbare praktijken en sociale voordelen.

7. Omzendbrief: zorgvuldig bestuur in het basisonderwijs⁶

In deze omzendbrief wordt het thema 'kosteloosheid in het basisonderwijs' verder toegelicht.

"Dit, door onderwijsdecreet XIII gewijzigde artikel, geeft een meer expliciete invulling aan de principes die vastgelegd zijn in internationale verdragen en de Belgische Grondwet en die vastgelegd waren in het decreet basisonderwijs.

Basisonderwijs moet voor iedereen gratis toegankelijk zijn. Aan ouders die hun kind in een basisschool inschrijven, mag geen direct (d.i. bij de inschrijving zelf) of indirect (door bv. hoge kosten aan te rekenen voor zaken waarvoor een bijdrage mag gevraagd worden aan de ouders) inschrijvingsgeld gevraagd worden zoals dat in het hoger onderwijs wel gebeurt.

Activiteiten of schoolbenodigdheden die noodzakelijk zijn voor het bereiken van een eindterm of het nastreven van een ontwikkelingsdoel moeten gratis zijn voor de leerlingen. Voor datgene wat essentieel is voor het volgen van onderwijs, mag er dus geen bijdrage gevraagd worden aan de ouders.

Een aantal voorbeelden ter verduidelijking:

- Schoolboeken, schriften, werkboekjes, agenda, ... moeten kosteloos zijn.
- Tijdschriften waar in de klas mee gewerkt wordt, moeten beschouwd worden als noodzakelijk materiaal voor het volgen van onderwijs en moeten dus gratis zijn voor de leerlingen.
- Elke leerling lager onderwijs heeft recht op één schooljaar gratis zwemmen.
- Maaltijden of verplaatsingen in het kader van een schooluitstap zijn niet onderwijsgebonden kosten en vallen dus niet onder de kosteloosheid.
- Facultatieve (en aldus niet-verplichte) activiteiten zoals bosklassen, sneeuwklassen, sportklassen, boerderijklassen, ... vallen buiten de kosteloosheid.

De scholen moeten nagaan of de kosten die zij nu doorrekenen aan de ouders al dan niet onderwijsgebonden kosten zijn, noodzakelijk om een eindterm te realiseren of een ontwikkelingsdoel na te streven.

---

⁵ zie artikel V.21 van het decreet van 13 juli 2001 betreffende het onderwijs-XIII- Mozaïek.

⁶ BaO/2002/3 van 21/02/2002

Over de materialen, activiteiten en diensten waarvan dit niet het geval is en waarvoor er bijgevolg een bijdrage mag gevraagd worden aan de ouders, moet er overlegd worden binnen de schoolraad (Gemeenschapsonderwijs) of participatieraad (gesubsidieerd onderwijs).

Vanaf het schooljaar 2002-2003 moet de bijdrageregeling via het schoolreglement aan de ouders kenbaar gemaakt worden.

De bijdragelijst vormt een onderdeel van of bijlage bij het schoolreglement en bevat een opgave van de verschillende categorieën kosten waarvoor een tussenkomst van de ouders kan gevraagd worden. Voor zover mogelijk wordt er een raming gemaakt van het maximale bedrag per categorie.

Het is de bedoeling dat op basis van de gegevens in het schoolreglement, de ouders een inschatting kunnen maken van de grootte van de jaarlijkse bedragen die kunnen gevraagd worden zodat ze in de loop van het schooljaar niet voor verrassingen komen te staan.

De bijdragelijst wordt aangepast telkens zich fundamentele wijzigingen voordoen.

Binnen het overleg in de participatieraad of schoolraad wordt er ook een gedifferentieerde regeling uitgewerkt voor minder goeude ouders. Deze afwijking op de bijdrageregeling wordt eveneens in het schoolreglement opgenomen”.

8. Uitspraken door de Commissie Zorgvuldig bestuur⁷

De Commissie Zorgvuldig Bestuur, die o.a. bevoegd is om klachten inzake kosteloosheid van onderwijs te beoordelen, deed uitspraken over verschillende klachten inzake kosteloosheid van onderwijs.

---

⁷ zie: <http://www.ond.vlaanderen.be/zorgvuldigbestuur>

Bijlage 2: Plannen van de overheid

1. Regeerakkoord 2004

In het regeerakkoord 2004 is omtrent deze thematiek volgende passage opgenomen:

“Voor alle materies die stricto sensu gekoppeld zijn aan het bereiken van de eindtermen en ontwikkelingsdoelen in het basisonderwijs, kunnen geen bijdragen gevraagd worden van de ouders. Wel zal de overheid duidelijkheid creëren over wat hieronder moet begrepen worden. Zo maken we het basisonderwijs stapsgewijs kosteloos, te beginnen met het 6de leerjaar en zo geleidelijk afdalend tot de eerste kleuterklas.

Over de bijdragen die aan ouders worden gevraagd in basisonderwijs en secundair onderwijs (o.a. extramurosactiviteiten tijdens de schooltijd) worden de nodige afspraken gemaakt tussen alle betrokkenen in de participatieorganen. We starten een overleg op om te komen tot een beperking van de bijdrage van de ouders tot een nog vast te leggen niveau.”

2. Beleidsnota Onderwijs en Vorming 2004 – 2009

In het luik ‘Maatschappelijke uitdagingen, beleidslijnen en methode’ worden ‘gelijke kansen’ als uitgangspunt naar voren geschoven. Met betrekking tot de kosten van onderwijs wordt volgende algemene stelling ingenomen⁸:

“Met betrekking tot de kosten van onderwijs, zal ons beleid gericht zijn op grotere doorzichtigheid voor de ouders, beperking van de kosten in het leerplichtonderwijs, en de verantwoordelijkheid van de scholen terzake. In het basisonderwijs moet het mogelijk zijn om geleidelijk het principe in de praktijk te brengen dat de essentiële opdracht van de scholen voor de ouders kosteloos moet zijn.”

Als speerpunt voor het realiseren van gelijke onderwijskansen wordt een nieuw financieringssysteem voor het leerplichtonderwijs in het vooruitzicht gesteld⁹. Dit vertrekt van een correcte uitvoering van het Tivoli-akkoord¹⁰ voor het basisonderwijs tegen 2006. Tegelijk wordt werk gemaakt van een nieuw financieringssysteem op langere termijn dat een gelijke financiële behandeling van elke leerling met gelijke noden en elke school in eenzelfde situatie waarborgt.

Daarnaast wil de overheid kosteloos basisonderwijs realiseren:

“Nog te vaak wegen schooluitgaven zwaar door in het budget van mensen die met moeite de eindjes aan elkaar kunnen knopen. De kosteloosheid van het basisonderwijs is niet alleen een politieke prioriteit. Het is een recht gewaarborgd door internationale verdragen en door de Grondwet. In het regeerakkoord hebben we een duidelijk traject voor uitvoering vastgelegd. Vanaf 2007 beginnen we met de invoering van kosteloosheid in het zesde leerjaar en dalen zo af tot in het eerste jaar kleuteronderwijs. Dit impliceert dat basisonderwijs voor ouders kosteloos moet zijn voor alles wat te maken heeft met het

---

⁸ Beleidsnota, december 2004, blz. 27

⁹ id. blz. 59 e.v.

¹⁰ Traject voor de geleidelijke verhoging van de werkingsmiddelen tot een verhouding 100 (gemeenschapsonderwijs) – 76 (gesubsidieerd onderwijs).

bereiken van de eindtermen en het nastreven van de ontwikkelingsdoelen. Wel zullen we duidelijkheid moeten creëren over de juiste inhoud van eindtermen en ontwikkelingsdoelen.

Zolang de kosteloosheid in het basisonderwijs niet volledig is gerealiseerd, zal er op schoolniveau een beleid worden ontwikkeld, gericht op strikte beheersing van de kosten die worden gemaakt voor het bereiken van de eindtermen. Scholen moeten er ook naar streven om – via overleg met alle betrokkenen en goede praktijkvoorbeelden – de kosten van buitenschoolse activiteiten, uitstappen en reizen, beheersbaar te houden.”

Bijlage 3: Begripsomschrijving

De Raad Basisonderwijs bepaalde onderstaande begripsomschrijvingen. Deze definiëring staat garant voor een duidelijke communicatie over kosteloos basisonderwijs.

1. Gratis onderwijs

Gratis onderwijs kan omschreven worden vanuit het oogpunt van de ouders. Gratis basisonderwijs is onderwijs waarbij de ouders geen enkele bijdrage moeten leveren voor kosten die direct of indirect verbonden zijn met het volgen van basisonderwijs¹¹.

2. Kosteloos onderwijs

Kosteloos onderwijs kan omschreven worden vanuit het oogpunt van de overheid. Kosteloos basisonderwijs is onderwijs:

- dat gratis toegankelijk is¹² waarbij geen direct of indirect inschrijvingsgeld kan worden gevraagd¹³;
- waarbij er geen bijdragen kunnen worden gevraagd voor onderwijsgebonden kosten die noodzakelijk zijn om een eindterm te realiseren of een ontwikkelingsdoel na te streven.

3. Onderwijsgebonden kosten

Onderwijsgebonden kosten zijn kosten voor activiteiten of schoolbenodigdheden die noodzakelijk zijn voor het bereiken van een eindterm of het nastreven van een ontwikkelingsdoel¹⁴. Activiteiten die rechtstreeks raken aan de eindtermen en ontwikkelingsdoelen zijn verplichte activiteiten¹⁵.

4. Facultatieve kosten

Facultatieve kosten zijn alle kosten die niet rechtstreeks te maken hebben met:

- de gratis toegankelijkheid van het basisonderwijs en
- het bereiken/nastreven van de eindtermen en de ontwikkelingsdoelen.

Facultatieve kosten zijn kosten die men weliswaar niet zou maken als men niet zou deelnemen aan het onderwijs, maar anderzijds toch niet noodzakelijk zijn om de ODET te kunnen bereiken/nastreven.

Het bedrag ervan hangt sterk af van de individuele keuze en kan onder geen beding door de school worden opgelegd.

---

¹¹ Met basisonderwijs bedoelen we zowel het gewoon als het buitengewoon basisonderwijs

¹² Grondwet artikel 24 §3

¹³ Decreet basisonderwijs artikel 27

¹⁴ Omzendbrief BaO/2002/3 Zorgvuldig bestuur in het basisonderwijs

¹⁵ Beleidsnota 3.2.2

5. Leefkosten

Leefkosten zijn kosten die men ook zou hebben als men niet zou deelnemen aan het onderwijs. Het gaat o.m. over kosten voor voeding, kleding, onderdak, ontspanning, verzekering, medische kosten,... en daarnaast ook de vervoerskosten¹⁶.

6. Bijdrageregeling

De bijdrageregeling is de regeling die het schoolbestuur bepaalt na overleg binnen de schoolraad en via het schoolreglement aan de ouders kenbaar maakt¹⁷. De bijdrageregeling behelst in hoofdzaak de facultatieve kosten en deels ook de leefkosten (bv. voeding en drank op school).

De bijdrageregeling omvat:

- De bijdragelijst¹⁸:

Dit is een lijst met bijdragen voor materialen, activiteiten en diensten die niet tot de onderwijsgebonden kosten behoren en waarvoor er bijgevolg een bijdrage mag gevraagd worden aan de ouders. De bijdragelijst bevat een opgave van de verschillende categorieën kosten waarvoor een tussenkomst van de ouders kan worden gevraagd. Voor zover mogelijk wordt er een raming gemaakt van het maximale bedrag per categorie. De bijdragelijst vormt een onderdeel van of een bijlage bij het schoolreglement.

- Een gedifferentieerde regeling¹⁹:

Dit is een afwijking op de bijdrageregeling die binnen het overleg in de schoolraad wordt uitgewerkt voor minder gegoede ouders. Deze afwijking op de bijdrageregeling wordt ook opgenomen in het schoolreglement.

---

¹⁶ Relatie met gratis netoverstijgend leerlingenvervoer en STOP-principe (beleidsnota 3.11)

¹⁷ Decreet basisonderwijs art. 27

¹⁸ Omzendbrief BaO/2002/3 Zorgvuldig bestuur in het basisonderwijs

¹⁹ Omzendbrief BaO/2002/3 Zorgvuldig bestuur in het basisonderwijs

Bijlage 4: Overzicht van de reguliere schoolkosten en standpuntbepaling

Tijdens de voorbereiding van dit advies legde de Vlor een lijst aan van de meest voorkomende schoolkosten. Hij bepaalde tevens in consequentie met dit advies in welke kostenrubriek die thuis horen. Dat werd telkens aangeduid met het symbool X.

Waar nodig werd bij de beoordeling een toelichting gegeven. Dan werd achter het kruisje een cijfer geplaatst dat verwijst naar de tekst onderaan de tabel.

SCHOOLARTIKELEN	Onderwijsgebonden kosten	facultatieve kosten	leefkosten
schoolboeken	X		
fotokopieën/werkblaadjes	X		
schriften	X		
mappen	X		
kaftpapier	X		
schoolagenda	X		
basispakket schrijfgerei (balpen, potlood, lat,...)	X		
tekengerief (kleurpotloden, stiften, verf, verfborstels,...)	X		
knutselgerief (lijm, schaar,...)	X		
pennendoos/pennenzak		X(1)	
tijdschriften gebruikt in de klas	X		
zakrekenmachine	X		
passer	X		
woordenboek	X		
atlas	X		
tekendriehoek	X		
geodriehoek	X		
graadboog	X		
basispakket muziekinstrumenten	X(2)		
individuele muziekinstrumenten		X(2)	
boekentas/rugzak		X(1)	
turnzak		X(1)	

(1) De Vlor is van mening dat de schoolartikelen, met uitzondering van de pennendoos/pennenzak, boekentas/rugzak en turnzak, onderwijsgebonden kosten zijn die gratis ter beschikking worden gesteld van de leerlingen. De opgesomde uitzonderingen zijn facultatieve kosten. Het schrijfgerei moet beperkt worden tot basisschrijfgerei.

(2) Individuele muziekinstrumenten behoren niet tot de onderwijsgebonden kosten. De school dient wel over een basispakket muziekinstrumenten te beschikken die het mogelijk maken om de eindtermen te bereiken.

KLEDING	Onderwijsgebonden kosten	facultatieve kosten	leefkosten
turnkledij/sportkledij		X(4)	X(3)
turnpantoffels			X(3)
schooluniform		X(4)	
uniformschort		X(4)	
werkkledij (verfschort,...)			X(3)
zwemkledij			X(3)

(3) Turnkledij/sportkledij, turnpantoffels, werkkledij en zwemkledij zijn in principe onderwijsgebonden kosten omdat ze noodzakelijk zijn om de OD/ET na te streven/te bereiken. Toch vindt de Vlor dat deze niet uit de werkingsmiddelen van een school geput moeten worden. De leerlingen gebruiken deze kleding immers ook buiten de school. M.a.w. deze kleding is deels onderwijsgebonden maar deels ook te beschouwen als een leefkost.

(4) Indien de school ervoor opteert om specifieke kledij of een uniform te verplichten, moeten deze uitgaven worden opgenomen in de bijdrageregeling. Het verplichten van specifieke kledij mag echter nooit een uitsluitingsmechanisme zijn. Dit houdt meteen in dat hiervoor specifieke oplossingen moeten worden voorzien.

VERVOER en ZWEMMEN	Onderwijsgebonden kosten	facultatieve kosten	leefkosten
zwemmen	X(5)		
vervoer van en naar zwembad	X(6)		
vervoer voor buitenschoolse activiteiten tijdens de schooluren	X(7)		
vervoer van en naar school		X(8)	

(5) De vijftien gratis zwembeurten zoals ze nu voorzien zijn, volstaan wellicht niet om de eindtermen te bereiken. De Vlor vindt dat deskundigen ter zake ernstig moeten onderzoeken hoeveel het aantal zwembeurten werkelijk moet bedragen om het in de eindtermen beoogde niveau van zwemvaardigheid te bereiken.

(6) Kosten voor het schoolzwemmen kunnen sterk verschillen. De toegangsprijs voor het zwembad, maar vooral de afstand tussen school en zwembad en dus de kost voor het vervoer zijn hier bepalende factoren.

Deze vervoerskosten zijn inherent verbonden aan het organiseren van het schoolzwemmen en moeten dus opgenomen worden in de subsidiëring. Voor de oplossing hiervoor wordt uitgekeken naar het op stapel staande decreet over het leerlingenvervoer.

Versillen in de effectieve kost van het schoolzwemmen kunnen eventueel opgevangen worden door de werkelijke kosten te vergoeden op basis van de ingediende facturen.

(7) Deze activiteiten veroorzaken een onderwijsgebonden kost voor zover ze noodzakelijk zijn om de OD/ET op een pedagogisch verantwoorde wijze te realiseren.

(8) Het vervoer van en naar de school of het zogenaamde leerlingenvervoer beschouwt de Vlor niet als een onderwijsgebonden kost. Toch is het duidelijk dat omwille van de vrije keuze er noodzaak bestaat aan leerlingenvervoer. Misschien kan via het decreet leerlingenvervoer gratis leerlingenvervoer mogelijk worden voor iedereen die er behoefte aan heeft.

Het STOP-principe zoals het in de beleidsnota van de Minister van Onderwijs en Vorming is opgenomen, wordt onderschreven.

ACTIVITEITEN BUITEN DE SCHOOL TIJDENS DE SCHOOLUREN		Onderwijsgebonden kosten	facultatieve kosten	leefkosten
studiebezoeken	Al dan niet aangeboden in meerdaagse extra-murosactiviteiten	X(9)		
culturele activiteiten				
sportactiviteiten				
schoolreizen			X(10)	

(9) Voor zover deze activiteiten noodzakelijk zijn om de OD/ET op een pedagogisch verantwoorde wijze te realiseren. De noodzaak en de mogelijkheden worden sterk bepaald door de lokale situatie. De school moet daar gepast op kunnen inspelen. Een uniforme regeling uitwerken is daarom niet aangewezen. Het ter beschikking stellen van een forfaitair bedrag per leerling zou de school wel in staat stellen een aantal van deze activiteiten gratis aan te bieden. Extra middelen zijn dus nodig.

(10) De klassieke schoolreizen worden niet aanzien als noodzakelijke activiteiten om de OD/ET te bereiken. Als ze toch georganiseerd worden, moeten, in functie van het creëren van gelijke kansen, de scholen er wel op toezien dat ALLE kinderen kunnen participeren. Een deontologische code moet ervoor zorgen dat de kosten voor dergelijke activiteiten binnen redelijke perken blijven. Voor gezinnen die het financieel moeilijker hebben, moeten oplossingen worden gezocht, zodat het uitsluitingsmechanisme ook hier niet speelt.

Lokaal overleg hierover is aangewezen.

VOEDING	Onderwijsgebonden kosten	facultatieve kosten	leefkosten
warme maaltijden			X(11)
warme dranken (soep,...)			X(11)
koude maaltijden (broodjes,...)			X(11)
frisdranken			X(11)

(11) Kinderen hebben ook buiten de school behoefte aan voeding. Er moet door de school wel gratis drinkbaar water worden aangeboden.

De Vlor merkt op dat voeding toch een noodzakelijke basisbehoefte is om in goede omstandigheden op school te kunnen functioneren. De realiteit toont echter aan dat dit voor sommige kinderen een probleem is. De aanpak van dit maatschappelijke probleem kan niet eenzijdig naar de school worden doorgeschoven. In ieder geval kunnen hier geen

'onderwijs'middelen aan worden besteed. Via Welzijn kan wel naar oplossingen worden gezocht. Bestaande goede praktijkvoorbeelden kunnen inspirerend werken.

REGELMATIG TERUGKERENDE BUITENSCHOOLSE KOSTEN	Onderwijsge bonden kosten	facultatieve kosten	leefkosten
voor- en naschoolse opvang		X(12)	
middagverblijf		X(12)	
studie buiten de schooltijd (middag, avond,...)		X(13)	
extra lessen buiten de schooluren (bv. Frans, dactylo,...)		X(14)	
inhaallessen	X(15)		
buitenschoolse therapieën (logo, kine, revalidatiecentra,...)			X(16)
sport na schooluren (organisatie door school)		X(17)	

(12) Soms hebben ouders niet de keuze om hun kind al dan niet naar de opvang te sturen. Die keuze wordt immers wel eens opgedrongen door de realiteit waarin sommige kinderen en hun ouders leven. Het samen uit werken gaan van de ouders kan een economische noodzaak zijn. Dat is het zeker voor het eenoudergezin. Ook bieden de woonomstandigheden niet altijd het nodige comfort om kinderen optimaal op te vangen en dient de voor- en naschoolse opvang, maar ook de middagopvang hiervoor als oplossing. De vraag moet daarom zeker gesteld om deze nieuwe maatschappelijke realiteit beleidsmatig in een breder kader te plaatsen en met andere sectoren te zoeken naar betaalbare oplossingen. In afwachting hiervan pleit de Vlor voor een zo democratisch mogelijke regeling.

Soms is er ook gewoon te weinig tijd 's middags om de afstand tussen school en thuis te overbruggen.

(13) Dit behoort tot de autonomie van de lokale school.

(14) Extra lessen buiten de schooluren kunnen enkel ingericht worden als ze een volstrekt vrijblijvend karakter hebben. Dat houdt ook in dat er in de klas niet wordt op verder gebouwd. Dan zou het een ingebouwd uitsluitingsmechanisme worden.

(15) M.b.t. inhaallessen vindt de Vlor dat kinderen, in het kader van het GOK- en zorgbeleid, de nodige ondersteuning moeten krijgen tijdens de reguliere lestijden. In uitspraken van de Commissie Zorgvuldig Bestuur wordt trouwens uitdrukkelijk gesteld dat hiervoor geen kosten mogen worden aangerekend. Dit veronderstelt wel dat elke school over voldoende middelen moet kunnen beschikken om het zorgbeleid kwalitatief uit te bouwen. Ook in functie van meer inclusief onderwijs en bij de uitbouw van een zorgcontinuüm zal de overheid hier blijvende aandacht voor moeten hebben. Bij de uitwerking van een nieuwe financiering voor het basisonderwijs zullen zowel schoolkenmerken als leerlingkenmerken in rekening moeten worden gebracht om elke school in staat te stellen om een degelijk zorgbeleid te voeren.

(16) Elke school heeft de opdracht om via hun GOK- en zorgbeleid de nodige ondersteuning te bieden aan alle kinderen die er nood aan hebben. Toch zijn er bepaalde problematieken waarvoor de competenties van het huidige personeelsbestand niet toereikend zijn. Zo

consulteren ouders voor hardnekkige uitspraakproblemen een logopedist, met terugbetaling door het RIZIV. De Vlor is er zich van bewust dat daarnaast nog meer kinderen uit het gewoon onderwijs regelmatige gebruikers zijn van tussenkomsten door allerlei therapeuten en dit niet altijd tegen terugbetaaltarief. Bovendien ontstaat er een schemerzone als scholen nauw gaan samenwerken met externe therapeuten.

(17) Sport is uiteraard belangrijk in de ontwikkeling van kinderen. Maar naast de lessen lichamelijke opvoeding zou de Minister van Sport, in samenspraak met de sportfederaties, moeten onderzoeken hoe op het lokale vlak kinderen en jongeren kunnen gestimuleerd worden tot het meer gaan sporten. Men moet deze keuze maken ofwel de scholen meer middelen ter beschikking stellen om dit uit te bouwen binnen de schooluren, hetgeen dan weer consequenties heeft m.b.t. het aantrekken van gekwalificeerd personeel, maar ook op vlak van infrastructuur.

ANDERE EENMALIGE UITGAVEN OF KOSTEN	Onderwijsgebonden kosten	facultatieve kosten	leefkosten
SCHOOLGEBONDEN			
financiële steunacties		X(13)	
allerhande verkopen		X(13)	
schoolevenementen (bv. schoolfeest)		X(13)	
KLASGEBONDEN			
klasfoto's		X(13)	
cadeautjes (Kerstmis, verjaardag,...)		X(13)	
Vakantieboeken		X(13)	
Nieuwjaarsbrieven		X(13)	
tijdschriften niet gebruikt in de klas		X(13)	

(13) Deze uitgaven hebben geen verplichtend karakter en zijn absoluut niet gerelateerd aan de OD/ET. De sociale beïnvloeding is hier echter een bepalende factor. Ouders voelen zich vaak toch verplicht om aan schoolacties te participeren. Ook kinderen wensen erbij te horen en stimuleren hun ouders tot het aankopen van een klasfoto, vakantieboek...

Scholen en leerkrachten moeten zich bewust zijn van dit mechanisme en er op een passende wijze op inspelen. Door de invoering van de bijdrageregeling en de sensibilisering door allerlei organisaties groeit er alleszins een bewustwording.

Blijvende sensibilisering en het ontwikkelen van de visievorming blijven echter noodzakelijk. Dit moet leiden tot een actief beleid op schoolniveau. Het uitgangspunt daarbij is de vraag wat werkelijk nodig is om goed(koop) onderwijs te organiseren.

Bijlage 5: Voorbeelden van goede praktijk

In Vlaanderen zijn de voorbije jaren enkele waardevolle initiatieven op gang gekomen. Enerzijds zorgen ze voor een grote sensibilisering omtrent dit thema. Maar ook reiken ze scholen en overheid werkbare instrumenten en tips aan om de kosten van het onderwijs te beheersen.

‘SOS Schulden Op School’ in Aalst en ‘Kansen in Onderwijs’ van het Algemeen Onderwijsbeleid van de Stad Antwerpen worden eruit gelicht, maar zijn daarom niet exclusief.

- **‘SOS Schulden op School’**²⁰ is een vereniging zonder winstoogmerk in **Aalst** die zich tot doel stelt om de problematiek van armoede en van onbetaalde rekeningen in het (basis)onderwijs resultaatgericht aan te pakken.

Deze vzw ontstond in 2000 vanuit een brede lokale consultatie onder impuls van het Aalsters Coördinatiecomité voor Welzijnsbeleid, als antwoord op een concrete vraag van de stedelijke dienst Onderwijs in functie van het bieden van een oplossing voor de problematiek van onbetaalde rekeningen in de stadsscholen.

Aan de oprichting ging onderzoek vooraf en er werd geopteerd om zowel te ijveren voor structurele oplossingen als voor actie op het terrein.

In opdracht van de opeenvolgende Ministers van Onderwijs Marleen Vanderpoorten en Frank Vandenbroucke kreeg het ‘Vlaams pilootproject voor goed(koop) onderwijs’ gestalte. In dit project worden scholen begeleid op hun traject naar goed(koop) onderwijs. Hun knelpunten, ervaringen en oplossingen zijn verwerkt in het boek ‘School zonder Schulden – Recepten voor goed en goedkoop onderwijs’²¹. Dit boek werd voorgesteld op de tweede Vlaamse beurs voor goed(koop) onderwijs die op 11 mei 2005 in Aalst plaats vond. De toetsing aan de praktijk maakt dat de recepten bruikbaar zijn voor de hele Vlaamse onderwijswereld.

- **‘Kansen in Onderwijs’** van Algemeen Onderwijsbeleid **Antwerpen** verrichtte een viertal jaren geleden pionierswerk in het opstellen van een model van een gedragscode voor scholen. Hieronder vind je tekst van de code die werd opgesteld in overleg met de verschillende participanten (ouders, CLB' s, scholen, enz.). Alle scholen in de provincie Antwerpen hebben deze code ondertussen gekregen in een map²² met concrete acties om rond armoedeproblematiek te werken. In deze map wordt eveneens een theoretisch kader aangereikt om het probleem van armoede in relatie tot onderwijs te schetsen en wordt een vormingsaanbod voorgesteld voor schoolteams.

Ondertussen wordt de code her en der in Vlaanderen als inspiratiebron gebruikt (onder andere door de LOP's). Dit leidde bijvoorbeeld in **Turnhout** tot een concreet engagement tussen de scholen om een gedragscode toe te passen.

---

²⁰ <http://sos.welzijn.net>

²¹ ‘School zonder schulden – Recepten voor goed & goedkoop onderwijs’, Garant.

²² Kansen in Onderwijs – 2003

Code van Kansen in Onderwijs

1. Het schoolteam zoekt steeds naar de –voor de ouders- financieel voordeligste manier om haar pedagogisch project te realiseren.

De schoolleiding engageert zich om voortdurend de kostprijs van activiteiten, materialen, boeken, ... te evalueren. De vraag die steeds moet worden gesteld is: 'Kan het niet goedkoper?' of 'Kan hetzelfde doel worden bereikt op een voordeligere manier?'

2. De school engageert zich om jaarlijks op kritische wijze de aangerekende kosten te bekijken i.f.v. een betere beheersing en/of mogelijke daling van de totale kostprijs.

- Het totale onkostenpakket zou jaarlijks moeten worden bekeken.
- Zijn de kosten recht evenredig met de baten?
- Is een bepaalde activiteit niet meer van hetzelfde?
- Kan het boekenpakket niet goedkoper?
- De school koopt sommige boeken aan en verhuurt door aan de leerlingen (een boekenfonds).
- De mogelijkheden van een tweedehands boekenmarkt ten volle benutten.
- Het openbaar vervoer meer inschakelen i.p.v. privé-bussen.
- Geregeld de prijzen van verschillende busmaatschappijen vergelijken.

3. Als het schoolteam activiteiten tijdens de schooluren organiseert, stelt het schoolteam zich tot doel om alle kinderen/leerlingen te laten deelnemen. Voor deze activiteiten mag de financiële bijdrage nooit uitsluiting in de hand werken.

Dure activiteiten worden beperkt en de school zoekt financiële middelen om de kostprijs van de activiteit voor de ouders te drukken.

Voor activiteiten buiten de reguliere lestijden geldt hetzelfde. Wat niet voor alle leerlingen financieel haalbaar is, kan nooit voorbereid of verwerkt worden tijdens de lessen.

De financiële bijdrage voor activiteiten die tijdens de reguliere lestijd vallen mag de deelname van geen enkele leerling in de weg staan. Het leerkrachtenteam mag er zich niet bij neerleggen dat een groep kinderen/ leerlingen om financiële redenen niet deelneemt aan een activiteit.

Voor duurdere activiteiten onderzoekt de school mogelijkheden om de kostprijs voor de ouders te drukken.

- Zie de suggesties in punt 2.
- Tussenkost via de werkingsmiddelen
- Tussenkost via de eigen middelen
- Tussenkost via de opbrengst van een actie
- De kostprijs van activiteiten die buiten de gewone schooltijd worden georganiseerd wordt eveneens kritisch gevolgd. Leerinhouden en evaluaties die specifiek verbonden zijn met deze activiteiten kunnen niet aan de volledige leerlingengroep worden aangeboden.

4. Het schoolsecretariaat kan de schoolrekening enkel de eerste keer via de kinderen/leerlingen aanbieden.

In andere omstandigheden mag het schoolteam het kind/de leerling nooit betrekken in de problematiek van de onbetaalde schoolrekening.

De schoolrekening is een transactie die tussen de school en de ouders plaats vindt.

- De schoolrekening bereikt de ouders gewoonlijk via de leerlingen. Als de schoolrekeningen aan alle leerlingen/kinderen worden meegegeven stelt dat geen problemen.
- Herinneringen aan onbetaalde schoolrekeningen worden niet via de leerlingen aan de ouders bezorgd. Ook de schoolagenda is geen geschikt kanaal om de ouders aan te manen om rekeningen te betalen.
- De onbetaalde schoolrekening is een probleem tussen de school en de ouders. Leerlingen moeten buiten deze problematiek worden gehouden.
- Een leerling die wel met deze problematiek wordt geconfronteerd en als go-between tussen de school en de ouders functioneert, wordt door z'n klasgenoten snel met de vinger gewezen en heeft ook thuis een weinig benijdenswaardige taak.

5. Individuele aspecten van de schoolrekening worden met de grootste discretie behandeld.

Het is onvermijdelijk en zelfs noodzakelijk dat een aantal mensen in de school op de hoogte zijn van de problemen in sommige gezinnen. Delicate gegevens moeten echter discreet en respectvol worden behandeld.

6. Het schoolteam deelt voor de aanvang van een schooljaar de kostprijs van het nieuwe schooljaar aan de ouders mee. Het overzicht bestaat uit:

- De verplichte uitgaven
- Noodzakelijke aankopen
- De niet-verplichte uitgaven

Ouders hebben vaak geen idee wat een jaar onderwijs zal kosten. Nochtans weten zij graag wat hen te wachten staat. Zo kunnen ouders makkelijker inschatten hoeveel geld ze moeten voorzien voor de schooluitgaven.

De kostprijs die de scholen in juni aan de ouders meedelen bestaat uit volgende onderdelen:

- Verplichte uitgaven

Dat zijn alle door de school gefactureerde uitgaven die leerlingen moeten maken om gewoon het onderwijs te kunnen volgen bv. boeken, uitstappen, schoolzwemmen, materialen, gymkledij, ...

- Noodzakelijke aankopen:

Dat zijn alle andere uitgaven van ouders i.f.v. het schoollopen van het kind bv. rekenmachine, verf, mappen, kleurpotloden, boeken, ...

- Niet-verplichte uitgaven

Dit zijn de uitgaven die niet noodzakelijk moeten worden gemaakt bv. een reis in een vakantieperiode, toezichten, refter, abonnementen, ...

7. Het schoolteam stelt zich minimaal tot doel om de kostprijs van een schooljaar te bevroren op het huidige niveau.

Enmaal de kostprijs is vastgesteld, engageert het schoolteam zich om de kostprijs in de toekomst minimaal op dat niveau te bevroren.

Studies wijzen uit dat de kostprijs van het basis- en secundair onderwijs voor de ouders het laatste decennium behoorlijk is gestegen. Het doorbreken van deze tendens is noodzakelijk om een verdere dualisering van het onderwijs te voorkomen.

8. De school biedt de ouders de mogelijkheid tot gespreide betaling aan. Bij aanvang van elk schooljaar kunnen de ouders de keuze maken tussen verschillende betalingsopties.

Ideaal is dat de betalingen gespreid kunnen worden over alle maanden.

Als de betalingen in de school gegroepeerd gebeuren, is er meestal één betalingsformule bijvoorbeeld een voorschot eind september, een eerste afrekening rond de jaarwisseling, de definitieve afrekening op het einde van het schooljaar.

Voor veel ouders is een grotere spreiding van de betalingen beter haalbaar. De mogelijkheid om bv maandelijks te betalen kan de financiële druk aanzienlijk verlichten.

In veel scholen worden dergelijke regelingen uitzonderlijk toegestaan. Wij pleiten er echter voor om deze mogelijkheid als reguliere optie aan te bieden.

Bij het vaststellen van de uiterste betalingsdatum kan best rekening worden gehouden met de uitbetalingsdata van kindergeld en vervangingsinkomen. September is een dure maand voor de ouders. Een aantal schoolkosten (schoolkledij, abonnement, schoolgerei, ...) komen in deze maand bij elkaar. Als september 'schoolrekeningvrij' kan blijven, neemt dat voor de ouders wat druk weg van de gezinsfinanciën.

9. In het schoolreglement wordt vermeld welke stappen er gezet moeten worden in geval van betalingsmoeilijkheden. Het bestaan van speciale fondsen wordt in z'n algemeenheid vermeld.

In een schoolreglement moet duidelijk vermeld worden welke stappen ouders kunnen zetten als ze problemen ondervinden met de schoolrekening. Dat kan bv. de naam van een secretariaatsmedewerker zijn, een leerkracht, de directeur, ...

In het reglement moet het bestaan van (een) steunfonds (-en) eveneens worden vernoemd. Dat kan een fonds van de school zijn, het netoverschrijdend fonds van de stad Antwerpen, enz.

10. De directeur engageert zich om samen met het schoolteam te werken aan positieve beeldvorming over (kans-)arme gezinnen.

Over het engagement van arme gezinnen t.o.v. de school en de kinderen bestaan veel vooroordelen. Goedbedoelde signalen worden –wederzijds- verkeerd geïnterpreteerd. Angst voor de school wordt geïnterpreteerd als desinteresse, andere omgangsvormen (bv. zeer concreet taalgebruik) wordt geïnterpreteerd als onbeschoft gedrag, ...

Vorming over de achtergrond van deze kinderen/ leerlingen kan heel wat misverstanden oplossen omdat leerkrachten leren signalen van ouders en kinderen juist te interpreteren.

Bijlage 6: Initiatieven op lokaal beleidsniveau

Sinds 2003 wordt er aan de OCMW's een federale subsidie toegekend ter bevordering van de maatschappelijke participatie en de culturele en sportieve ontplooiing van de gebruikers van de dienstverlening van de OCMW's.

Het ziet er nu naar uit dat de maatregel jaarlijks hernieuwd wordt en dat zou een perspectief bieden voor een duurzamer cultuurparticipatiebeleid. Want pas dan kan met andere sectoren constructief overlegd worden. Het Decreet 'lokaal sociaal beleid' en het Decreet 'lokaal cultuurbeleid' vormen een uitdaging om binnen die sectoren op lokaal vlak integraal te werken en tot afstemming te komen. Zo kan deze subsidie bijdragen tot een duurzaam kwalitatief en integraal participatieverhaal dat vertrekt van een visie en, geënt op de lokale realiteit, een breed draagvlak uitbouwt via partnerschappen.

Enkele voorbeelden illustreren welke initiatieven er op lokaal niveau kunnen worden genomen. Het moet duidelijk zijn dat naast de opgesomde initiatieven er nog vele andere varianten zijn in Vlaanderen:

- Het OCMW van **Lier** komt vanaf het schooljaar 2005-2006 tussen in de schoolfactuur van de cliënten die de laagste sociale uitkeringen ontvangen. Dat komt voor een kleuter neer op €70/jaar, voor een leerling van de lagere school op €90/jaar.
- Het stadsbestuur van **Blankenberge** voert vanaf het schooljaar 2005-2006 onderwijscheques in voor gezinnen die moeilijkheden hebben om de schoolkosten van hun kinderen te betalen. Kinderen uit het basisonderwijs hebben recht op vier cheques die €10 waard zijn, waarvan de ouders slechts €2 zelf moeten betalen. Deze cheques kunnen enkel gebruikt worden om schoolrekeningen voor boeken, maaltijden, opvang of uitstappen te betalen.
- In **Aalst** is men er in gelukt een overeenkomst op te stellen tussen OCMW, de Aalsterse Vierdewereldgroep Mensen voor Mensen en SOS Schulden op School vzw. Deze laatste verenigingen engageren zich om hun sensibiliserende werking naar scholen en de toeleiding naar sociale integratie van de doelgroep verder uit te bouwen. Het OCMW is bereid om 2/3 van de middelen die het bovenvermeld K.B. ter beschikking stelt, vrij te houden voor die opdracht. Concreet betekent dit dat SOS Schulden op School de Aalsterse scholen een ondersteunend aanbod doet en hen aanmoedigt tot het uitwerken van een schooleigen solidariteitswerking en het zo laag mogelijk houden van de prijzen. De Vierdewereldgroep Mensen voor Mensen startte reeds tien jaar geleden met de kanspas. Daarmee konden kansarmen voor een kleine bijdrage deel nemen aan culturele, sociale en sportieve activiteiten. Enerzijds kan deze vereniging zich nu meer uitdrukkelijk richten op schoolvoorstellingen en cultuuruitstappen met de school, anderzijds zal de basiswerking voor de kanspas verder uitgebouwd worden.
- De gemeente **Zaventem** zorgt voor een toelage voor sneeuw-, bos- en zeeklassen. Deze premie wordt toegekend op basis van het gezinsinkomen (aanslagbiljet).
- Het OCMW van **Malle** heeft een overeenkomst afgesloten met de scholen uit de gemeente voor de betaling van problematische schoolkosten bij gezinnen met een laag inkomen.